

Napló.

Márczius 1. Márczius első napján indult meg az az irodalmi vállalat, melynél amerikaiasabb még nem igen fordult elő a magyar ujság-irodalalomban. A „Jövendő“-ről beszélek, mely ha megfelel úgy a szerkesztőség, mint a nagyközönség várakozásának, egyik legnagyobb eredménye lesz a magyar irodalomnak s egyik legszebb bizonyítéka a magyar olvasó-közönség intelligentiájának. Mert mi az alapja ennek a mesés olvasóságú folyóiratnak? Csak az, hogy a húsz millió magyar között kell akadnia egy millió írni-olvasni tudó magyar embernek, aki nem sajnál havonta egy koronát, tehát naponta két krajczárt reá-szánni, hogy elsőrangú íróknak, politikusoknak, elsőrangú műveit, véleményeit megszerezze.

Nem tudom mennyiben fogja beváltani, mennyiben tudja beválthatni a szerkesztőség, hogy úgy mondjam: program-beszédjét. Nem is dícsérhetjük, nem is bírálhatjuk még a folyóiratot. De maga az a bizalom, melyet ez a lap a magyarság szellemi intelligentiájába vet, maga az a feltevés, hogy a magyar olvasóközönség fillérekből fennt tud tartani ily hatalmas lapot, büszke öntudattal tölt el s nem csak az előkelő szerkesztőség javára, de mindnyájunk nemzeti önérzetének emelésére kívánjuk, hogy a „Jövendő“ ne csalatkozzék a magyar olvasóközönségnek sem számában, sem értelmében, sem áldozatkészségében.

Márczius 15. Talán az újévi köszöntőknél, a b. u. é. k.-nál is elkopottabb a márcziusi beszéd. Hatalmas szónoki tehetségeknek és igen közepes mondatrágóknak hálás tárgy egyaránt. A tavaszi levegőtől, az első napsugaraktól, a régi emlékeknek ma már homályos képétől lelkesült nép megéjlenez, megtapsol minden beszédet, minden dalt, ha a vége: „Éljen a haza, vagy

éljen Kossuth Lajos!" És öröm ég minden arczon, vigan lobognak a nemzeti lobogók a magánházak homlokzatán — — és mindenki titokban vagy hangosan egy új márczius tizenötödikéről álmodik.

Kevés oly szomorú napja van a magyar nemzetnek, mint a márczius 15-iki örömnep. Szomorú a világosi fegyverletétel napja, szomorú október hatodika és — Uram Isten — szomorú a többi háromszázhatvanhárom is, némelyik kétszeresen, sőt háromszorosan is, de egyik sem oly szomorú, mint márcz. 15-ke. Mert ha vértanuink felett sirunk és bosszút esküszünk, akkor megmutatjuk, hogy van a nemzetben még erő. Ha a sors végzetes csapásait gyászoljuk, megmutatjuk, hogy gondolkozunk felette, okulni akarunk, tehát a nemzet még életképes. Ha nagy férfaink emlékezetét ünnepeľjük, áldozunk a multnak s megmutatjuk, hogy van a nemzetnek még jövője. De mikor dícsőitjük, ünnepeľjük annak a szabadságnak, testvériségnek, egyenlőségnek a megszületését, amelyet ma Magyarországon szabadságnak, egyenlőségnek, testvériségnek csúfolnak: arczul csapjuk a legszentebb eszményeket és — ezerszer jaj — azt mutatjuk, hogy ez a nemzet vak, minden örömnepet űl, ahelyett, hogy ököľbe szorult kézzel meggyászolja azokat a reményeket, melyek ötvenöt évvel ezelőtt születtek, s melyeket csecsemőkorukban legyűlkoltatott a reactió.

Márczius 19. Kevés oly szép és felemelő ünnepeľy van nemcsak az egyetemi életben, de bárhol egyebűtt is ebben a könnyen ünnepeľő és jubiláló világban, mint, midőn az egyetemnek egyik legjelesebb növendékét királyi kitűntetéssel avatják tudománya doktorává: A „Sub auspiciis regis“ ünnepeľye, mely az idén Kálmán János tanárt emelte azoknak a keveseknek sorába, akik nem díszdoktorok, hanem a doktoroknak díszei, ahhoz a pompás és világra szóló ünnepséghez hasonló, melyen Velence dogéja minden esztendőben eljegyezte magának a tengert. A velencei doge hatalma, ereje a tenger volt; azt kötötte le magának minden esztendőben; a mi királyunknak mi volna nagyobb és biztosabb erőssége, mint a legjelesebb készűltségű, munkás ifjak gárdája és midőn ezeket jegyezi el gyűrűjével trónusa érdekében, jobban megerősíti azt a királyi széket, mintha testőrseregek ezreivel venné magát körül.

Márczius 21. Mikor Orsovánál elhagyta a magyar határt, hogy soha élve át ne lépje többé, egy csipetnyi anyaföldet vett, hogyha meghal idegenben, azt tegyék szíve felé, úgy leszen csak nyugodt pihenése.

A kerepesi temetőben pár lábnyi hazaföld fekszik most porladó szívére s a nemzeti kegyelet Kossuth-mauzoleumra hordja össze filléreit. És vajjon mégis nyugodt lehet-e pihenése? Vajjon folytathatja-e odalent is azt az álmot, melyet egész életében álmodott, melyért egész életét áldozá? Az örök álom van-e oly nyugodt, mint az élő volt?

Kilencz esztendeje, hogy a szent öreg halott. Kilencz esztendő alatt a sirbolt férgői elvégezték a munkájokat, kilencz esztendő alatt a magyar társadalom nyüvei is megkezdték a magukét. Hyperlojalis talpnyalástól elgörbült ajkak és maniakus örvöngéstől eltorzult álkapcsok rontottak a legnagyobb magyar idealista magasztos emlékezetére. És azt, aki egész életében számkivetve volt, számúzték halála után is, számúzték a hivatalos világ sutogáshoz szokott termeiből a legragyogóbb magyar szónokot, számúzték a nagyúri kaszinók fényes társaságából a fiskálisból lett világherost, számúzték őt a magyar nép szerető, meleg, rajongó szívébe, és Kossuth Lajos csakugyan a magyar anyaföld keblén, a magyar nép szívében pihen,

Márczius 28. A torradalmakat nem a nép csinálja, hanem a katonaság, az utczai závargásokat pedig nem az ifjuság, hanem a rendőrség. Ezt a paradoxonnak látszó kijelentést mi sem bizonyítja jobban, mint a napokban történt rendőri virtuskodás, mely sajnos, igen szép példa volt egyszersmind arra nézve is, hogy a hazafias lelkesedésnek első fóruma a rendőrkapitány.

Bizonyára igen sokan vannak, akik részint hivatalból, részint szokásból, részint meggyőződésből az ifjuságot okolják most is, mint minden ilyen alkalommal. „Mire való az a tüntetés?” „Miért nem mentek szépen haza?” „Jobb lett volna tanulni!” s egyéb ily hangú kijelentések mindenestre commentár gyanánt kísérték azt a nagyon is szomorú és ha talán a hirénél kissébb, de mindenestre elkésérítő küzdelmet, mely Budapest utczáit, ifjuságát és lakosságát kiszolgáltatta a közrendőrben felébredt caligula szenvedélyének.

Azonban talán soha oly méltatlanul nem vádolták az ifjúságot, mint ez alkalommal. Soha még oly higgadtan és annyi önmérséklettel nem viselkedett az ifjuság, mint a legutolsó napok alatt. Mert vajjon az a háromezer főnyi tömeg, javarészt izmos, erőteljes fiatal emberekkel, nem szedheti-e darabokra azt a pár száz rendőrt, ha komolyan fegyverhez nyúl és nemcsak védekeznek? Nem rombol és zúz úgy, hogy három főkapitányi széket összetör bele?

De ez az ifjuság nem ezt tette. Józanabb és intelligensebb volt, semhogy forradalmi eszközökhöz nyúlt volna; intelligensebb volt, semhogy Kossuth nevében közrendőröket pofozzon, s ezért az egész odium essék azokra, kik bármely rendeletre is, de emberi mivoltukból kivetkőzve, erre az ifjuságra a legdurvább módon rárohantak s megrugdosták a magyar fővárost a rendőrlovak patáival.
